

Az arckép

Szöveg a szeptember 29-i (Ros HáSáná) siúrhoz

Volt egyszer egy király, akinek volt egy bölcs tanácsadója. Egy napon a király így szólt a bölcshez: „Van egy király, aki az okiratait ezekkel a szavakkal hitelesíti: <<A nagy és félelmetes, az igazság és alázatosság embere.>> Tudom, hogy ez a király valóban nagy ember. Az országát tenger veszi körül, a tengeren nagy flotta cirkál, a hajókon ágyúk, melyek mindenkit távol tartanak. A tengerpart mentén ingoványos mocsár, melybe könnyen belefúlhat az odamerészkedő. A mocsár az egész országot körülveszi, s egyetlen hely van, ahol a lápon át lehet jutni, egy keskeny ösvény, amelyen egyszerre csak egy ember haladhat. Itt is ágyúk állanak készenlétben, s ha valaki meg akarná támadni a királyt, az ágyúk rögtön célba veszik a betolakodót. Így senki nem tudja megközelíteni a királyt. [Ezt mind tudom] Azt azonban mégsem tudom, vajon miért írja alá ez a király az okiratait így: <<Az igazság és alázatosság embere>>. Nekem ez talány. Hozz nekem egy arcképet erről a királyról.”

A tanácsadó királyának már volt portréja az összes többi királyról, de egy királynak sem volt portréja erről az alázatos nagy királyról, mivel az elrejtőzik az emberektől. Függyöny mögött ül, és távol van birodalma népétől.

A bölcs tanácsadó elment ebbe a birodalomba. Így gondolkodott: „Meg kell ismernem az országot. Hogyan lehetne jobban megismerni, mint tréfáin és humorán keresztül?” Ahhoz, hogy valamit a lehető legmélyebben megismerjünk, ki kell tudni gúnyolni, nevetségessé tenni. Persze sokféle gúnyolódás és viccelődés létezik [a humort sokféleképpen lehet alkalmazni]. A humor egyik fajtája, amikor valaki igazán meg akarja bántani szavaival a barátját. Amikor a barát felemeli a tekintetét és ránéz a viccelődőre, az így szól: „Ó, csak vicceltem.” Amint írva van: „Mint a hóbortos, aki tüzes szereket lő, nyilakat meg halált: olyan azon ember, aki megcsalta felebarátját és azt mondja: hiszen én tréfálok.” (Példabeszédek 26:18, 19) [És van a tréfának egy másik formája is:]. Mindannyian ismerjük, hogy lehet jóindulatúan viccelődni a legjobb szándékkal, és a barátunkat mégis megsérthetjük tréfálkozó szavainkkal. És vannak a tréfának, humornak még további formái is...

Nos tehát: van egy ország, melyben benne van az összes többi ország. Ebben az országban van egy város, melyben benne van az összes többi város abban az országban, melyben benne van az összes többi ország. És ebben a városban van egy ház, melyben benne van a város összes háza, amely városban benne van az ország összes többi városa, az országban, melyben benne van az összes ország. És ebben a házban van egy ember, akiben mindez benne van. Van ott valaki, aki kacag; bolondozik, s előadja az ország összes tréfáját.

A bölcs tanácsadó sok pénzt vett magához, és elment abba a házba. Láta, hogy a házban eljátszanak mindenféle tréfát, mókát. A tréfákból megértette, hogy az ország át van szöve hazugságokkal. Megismerkedve a ország humorával, látta, hogy hogyan csálnak az emberek, hogyan rövidítik meg egymást az üzletben; látta a bíróság „igazságszolgáltatását”, ahol a bírák mind hazugok és korruptak voltak. Ekkor elment egy felsőbb bírósághoz. És ott is minden hazugsággal volt tele. A viccelődéseken és tréfákon keresztül mindez láthatóvá vált. A bölcs ebből megértette, hogy az egész ország csupa hazugság és csalás; az igazság nyomokban sem lelhető fel.

A bölcs elhagyta a házat, és üzletbe kezdett az országban. Hagyta magát becsapni, és az igazságát a bíráknál próbálta érvényesíteni. De azok mind hazugok voltak. Ha egy nap valaki

megvesztegette őket, másnap már meg sem ismerték. Ekkor a bölcs egy felettes bírósághoz fordult. Ott is minden hazugság volt. Ezután elment a Szenátushoz; ott is mindenki hazug és korrupt volt.

Végül a bölcs elment magához a királyhoz. Megkérdezte tőle: „Ki felett uralkodsz te? Ez az ország tele van hazugsággal; nincs itt egy fikarcnyi igazság sem.” És kezdte sorolni az ország hazugságait. Amikor a király hallotta ezeket a szavakat, közelebb húzódott a függönyhöz, amelyik elrejtette őt, és erősen figyelt. Megdöbbsen, hogy a királyságában van egy ember, aki felismerte a hazugságokat. Hallván az ember szavait, a király tisztjei felbőszültek. De a bölcs csak folytatta, sorolta az ország hazugságait. Azután hozzátette: “Az ember azt gondolná, hogy a király is olyan, mint a nép, hogy ő is kedveli a hamisságot. De látom, hogy te az igazság embere vagy. És éppen ezért vagy távol tőlük. Mert nem bírod elviselni az országod hazugságait.”

A bölcs magasztalni kezdte a királyt. A király nagyon alázatos volt. Mert a nagysága és alázatossága egy és ugyanaz volt. Ilyen az alázatos ember: Minél jobban felmagasztalják és dicsérik, annál kisebb és alázatosabb lesz. És amint a bölcs tovább dicsérte, egyre jobban nagyítva és felmagasztalva a királyt, az egyre kisebb és alázatosabb lett, végül teljesen semmivé vált. Ebben a pillanatban a király már nem bírta tovább türtőztetni magát, feltépte a függönyt, hogy lássa a bölcset, mintha ezt akarná mondani: „Ki ez az ember, aki tudja és érti mindezt?”

A király arca feltárult, és a bölcs meglátta őt. Készített róla egy arcképet, és elvitte a királyának.

Bráclávi Náchmán példázata